No. ८६६ · घ

Title ग्रहणोदाहरणम्

Author गणेशदैवज्ञः

Extent १६ Age

Subject ज्योतिषम् · सम्पूर्णम्

नं० ८९९-घ

ग्रहणोदाहरणम् (ज्योतिषम्)

ग्रहलाघवे चन्द्रसूर्यग्रहणाधिकारः (ज्योतिषम्)

पत्राणि १८ (सम्पूर्णम्)

नं० ८९९-घ

२८ पत्राणि

लिपिकः गणेश दैवज्ञः

ग्रहलोदाहरणम्॥ १७

ॐश्रीगणेशायनमः अथचंद्रग्रहणाधिकारोदाहरणम् तत्रग्रहणेतात्तात्
कालिकीकरणमाह गतगम्यदिनाद्यैतद्युभक्तेःखरसामांशविधुयुतोग्रहःस्या
त् तत्कालभवस्तथाघटीघ्न्याःखरसैर्लब्धकलोनसंयुतःस्यात् यस्मिन्दिवसे
ग्रहसाधनंकृतंतस्माद्दिवसात्गतगम्यायेदिवसास्तैराहतागणिताद्युभुक्ति।
र्ग्रहभुक्तिस्तस्काशात्खरसैः षष्ट्याभाज्यालब्धायेंशास्तैर्विधुकसंहितः
पृथक्पृथक्ग्रहःकार्यः गताश्चेद्दिवसाःतदारहितःकार्यःगम्याश्चेद्दिवसा
स्तदायुक्तःकार्यइत्यर्थः सग्रहःतत्कालभवस्तद्दिनयोग्रहःस्यात् तथाग
तगम्यघटीघ्न्याःगतेःसकाशात् खरसैर्लब्धकलाभिःऊनःयुक्तःग्रहः
कार्यःसतात्कालिकःस्यादित्यर्थः एतावान्विशेषः चंद्रसूर्यग्रहणे। १

पौर्णिमा तथाऽमावास्यापंचांगेयावत घटीपरिमिताःस्तिताभिःघटीभिःमध्यमाः
रविचंद्रचंद्रोच्चराहवःचास्याः तदनंतरंस्पष्टीकरणंकार्यंततःरविचंद्राभ्यांतिथ्यःघ
टिकाःसाध्याः ताःपंचांगस्यघटिकामध्येयुक्ताःरहिताःकार्याः तद्यथा यदाव
र्तदशापकोनविंशद्वागततिथिरायाति तदावर्त्तमानपौर्णिमायाअमावास्या
यावापेक्ष्यघटिकाःसाध्याःताःपंचांगस्यपर्वघटिकामध्येयुक्ताःकार्याःतदा
पंचदशानसाविंशद्वसावागततिथिरायाति तदावर्तमानप्रतिपत्तिथ्यर्गतघ
टिकाःसाध्यास्ताःपंचांगस्यघटिकामध्येरहिताःकार्याःसपर्वांतकालोभवा
ति एवंयागतगम्याघटिकायागतास्ताभिर्ग्रहाणांचालनंदेयं तेपर्वांतका
लिकाभवंति उदाहरणम् संवत १८७७ शाके १७४२ मार्गशीर्षशुक्ल १५ बुधे
घटीः २८।११ रोहिणीनक्षत्रघटीः ९।१८ साध्ययोगघटीः १०।३६ अथचंद्रपर्वसा

ग्र. धनाद्यमहर्गणाः चक्र ४ अहर्गणाः ६३८ अस्मात्साधिताः प्रातर्मध्यमाः सूर्यः ९।०।८
२ १५ चंद्रः २।२५।४१।५० चंद्रोच्चं १०।३।२७।१५ राहुः ७।२८।२५।२७ तिथिघटीभिः २८।११
चालितो रविः ९।०।३६।२९ चंद्रः २।२५।४२।१४ उच्चं १०।३।४२।२० राहुः ७।२८।२३।२६
अथ स्पष्टीकरणं ॥ रवेर्मंदकेंद्रं ९।१७।१३।२४ मंदफलं ऋणं ०।२९।१४ मंदफलसं-
स्कृतो रविः ९।०।७।२२ अयनांशाः १८।१८ चरं धनं ११४ चरसंस्कृतो जातः स्पष्टो-
र्कः ९।०।९।२९ गतिफलं धनं २।२ स्पष्टागतिः ६२।११ फलत्रयसंस्कृतश्चंद्रः २।२५।५९
१८ मंदकेंद्रं ७।२९।४४।५२ मंदफलं ऋणं ४।२०।१२ संस्कृतः स्पष्टश्चंद्रः १।२१।३९
१६ गतिफलं धनं ३३।११ स्पष्टागतिः ७९३।५० आरंभागततिथिः १४ शेषघटी २।१७
आभिः पंचांगस्पष्टघटिकाः २०।११ युक्ताः जातः पर्वांतः ३०।४८ आभिः शेषघटीभिः
२।१७ चालिता जाताः पर्वांतकालिकाः रविः ९।०।११।१९ चंद्रः २।०।११ राहुः ७।२८।२२ २

९॥ अथ संभवज्ञानं शरसाधनं चाह॥ एवं पर्वान्ते विराह्वर्कबाहोर्विंशांशाः संभव
श्चेद्ग्रहस्य तेषामिन्द्राः शंकरैः १ शैलभक्ताः खगवक्त्रांशाः स्यात्तुषक्तोंऽशलादिः॥ २॥
एवं श्लोकप्रकारेणागतेनालितेनार्वग्राकौ पर्वान्ते पौर्णिमान्ते षड्राश्यन्तरे अथ शकलासमौ
भवतः॥ अमावस्यान्ते राश्यैक्ये शकलासमौ भवतः उक्तं च सिद्धान्तशिरोमणौ॥ दर्शा
न्तकाले खुसमौ लवाद्यैर्दर्शान्तकाले वपवैर्ग्रहाद्यैरिति॥ अत्र पर्वशब्दः पूर्णिमाऽमा
वस्यावाचकः॥ तत्र विराह्वर्कबाहोर्लवाः कार्याः विगतो राहुर्यस्मात् असौ विरा
हुः स चासौ अर्कश्च विराह्वर्कः राहुरर्कावधोध्य इत्यर्थः तस्य भुजः कार्यः भुजस्यांशाः
कार्याः तेषां यदि चतुर्दशभ्योऽल्पाः तदा ग्रहस्य संभवः स्यात् तदा ग्रहणं भ
विष्यतीत्यर्थः॥ एवं चन्द्रग्रहणे॥ सूर्यग्रहे तु उत्तरगोले भुजांशाः सप्तदश स्युः दक्षिणगो
ले षड्भ्यो न्यूनाः स्युः तदार्कग्रहणं भविष्यतीति ज्ञातव्यं इत्यग्रे वक्ष्यति तेषामंशकैः

ग्र०
३

एकादशांशाः ११ निघ्नाः गुणिताः ततस्तेषां लभक्ताः फलमंगुलानि येषां बिम्बं हि गुणितान्तेसम
भक्तफलमंगुलानि ॥ एवमंगुलादिमगवकोणाः ध्यावर्कस्य आशादिकपमसः विना।
ह्वर्कः यस्मिन्गोलेवर्त्तते। तद्दिकश्चपक्षः शरः स्यात्॥ अस्योदाहरणं यथा॥ रविः ८।
०।५४।४९ राहुः ७।१८।२२।१८ विराह्वर्कः ०।१।४८।४८ अस्यभुजांशाः १।४८।४८ चतुर्दश
भ्योन्यूनात्ततोग्रहणसंभवः॥ विराह्वर्कस्य भुजांशाः १।४८।४८ शांकवैः ११ गुणिताः १९
१५८।४८ सप्तभक्ताः फलमंगुलादिशरः २।५० विराह्वर्कस्योत्तरगोलत्वादुत्तरः शरः॥
अथस्पर्शचंद्रबिंबानयनंभूभानयनमाह त्रिष्टुब्वृत्तेन॥ = स्वस्वशर ५५ गतीबिंबे स्यो
दिग्गभवेद्धयुक्तयोगः। रथ्यसितरुचेर्बिंबं भक्ति युगावल २५ भाजिता॥ तदपि दि
मगोर्बिंबं विद्धि निजेमालबान्विते। विवस्वत ९ भवति — भाबिंबं किलांगुलएवं क्रम
गतिर्हि द्वौ शामांगुलमनुचित्रः स्यात्वररुचोविधोर्भक्ति वैदाद्रि ७४ भिरपहृताविव ३

मुदितं ॥ नृपाख्यो २९ नावां ह्रीगतिरपहृता लोचनकरै २२ रदाश्चाभूभास्याद्विनगा

त्तिनगा २ ग्रोनृरद्विता ॥ ॥ खरकूचः सूर्यस्यगतिः ९२।११ द्विशशिना १२।२।२२ प्रकार

शुभक्राफलमंगलायाप्तानन्तुः सूर्यविंबंस्यात् ११।२ विधोर्भुक्तिः ९२२५० वेदाद्रिभि:

२४ भक्राफलमंगलाघ्नचंद्रविंवमुदितं ११।२ वांह्रीचंद्रस्येयं वांह्रीचंद्रगतिः ९२।५०

नृपाख्योना २१।१०।५० लोचनकरै २२ भैक्राफले ४।५४ हानिर्विशाद्रि २२ पुनेनेन्नातं

३९।५४ सूर्यगतिः ९२।१२ अस्थानगांशाः ८।४४ अनेन्नरद्विनारदायायाप्तानाभूभा

२८।१० इदमेवराहुविंवं ॥ अथमानानयनेकारवंडग्रामानयनमाह छादयम

केमिंदु विंधुंभूमिभाछादकछाद्यमानेकाखंडकुरुतखरोनभवेच्छन्नमेतद्य।

दायाह्यदीनावशिष्टंतखमछन्नकं ॥ सूर्यग्रहेइंडश्चंद्रः अर्कमाछादयतिचं

द्रग्रहेभूमिभाविधुं चंद्रमसंछादयतिलोकेनराहुकृतंग्रहणमिति अत्रबल

ग्र. णोवरप्रदानात् उक्तंच सिद्धांतशिरोमणौ राहुः कुभामंडलगः शशांकं शशांक
५ गः छादयतीनबिंबं तमोमयः शंभुवरप्रदानात्सर्वागमानामविरुद्धमेतत्
भोगणाकछादकछाद्यमानैकार्द्धं कुरु छादयतीतियः सछादकः छाद्यते।
योग्यः सछाद्यः छादकस्यछाद्यस्यछादकछाद्ययोर्यानयोर्बिंबयोर्मानयोरर्द्धंतत्
समखंडं ग्रंथे कार्यमित्यर्थः चंद्रग्रहे छादकाभूभा छाद्यश्चंद्रः तयोर्बिंबयोर्यो।
गार्धेनतत्चंद्रग्रहेमानैकार्धंस्यात् रविग्रहे छादकश्चंद्रः छाद्योरविः तयोर्बिंब
योर्योगार्धेनतत्सूर्यग्रहेमानैकार्धंस्यात् तन्मानैकार्धं शर्वांकेनाग्रलायेनश
रेणाद्वनेरहितंकार्यं यदवशिष्टंतत्छन्नंग्रगलाद्यायामः स्यात् यदामानैक
खंडात्शरोनभ्रश्यतितदायदग्रेणनाक्तीत्यर्थः सिद्धं यत्छन्नंग्राह्यबिंबेनहीनं।
कृत्वाग्रवशिष्टंयत् ततखछन्नकंस्यात् तन्मितः खग्रासोभवतीत्यर्थः चंद्रग्रा ४

ह्यं चंद्रबिंबं सूर्यग्रहे सूर्यबिंबमिति उदाहरणम् छादकः भूभा २८।१० छाद्यश्चंद्र

बिंबं ३१।२ अनयोरैक्यं ६९।१२ अस्मात् हृतं जातं मानैक्यखंडं ३४।३६ शरेण २।५० रहितं

जातो ग्रासः ३१।४६ ग्राह्यबिंबेन ३१।२ छन्नं रहितं जातः खग्रासः ०।४४ अथ स्थि

तिमर्दघटिकानयनमाह मानैक्यखंडमिषुणा मरहितं दशाघ्नं छन्नाहतं पदम

नः स्वरसांशहीनं सौबिंबहृत् स्थितिरियं घटिकादिका स्यात् मर्दं तथा तनुदलां

तरखयदाभ्यां ॥५॥ मानैक्यखंडं ३४।३६ इषुणा शरेण २।५० सहितं ३७।२६ दशाघ्नं

३७४।२० छन्नेन ३१।४६ गुणितं ११८९१।२४ अत्रैवा रहयं षष्ट्याप्तवर्गितं ११५८

८४० अस्य मूलं षष्ट्याभक्तं लब्धं १४।१६ इदं स्वषडंशेन ७।१६ हीनं ५।१ सौबिं

बेन ३१।२ भक्तं फलं जाता घटिकादिका स्थितिः ४।१२ तनुदलांतरखयदाभ्यां

तथा स्थितिवत् मर्दमाह ॥ तदंकं भवति ॥ तत्त्वोः बिंबयोः दलैक्यखंडेन योरंत

ग्र. रेकार्यं चंद्रग्रहे चंद्रभूभाबिंबदलांतरं सूर्यग्रहे सूर्यचंद्रबिंबदलांतरं मिलयेः
५ खच्छन्नः खग्रासः ताभ्यां मिलयेः उदाहरणं ॥ चंद्रबिंबं ।११।२ भूभाबिंबं स १०
5 चंद्रबिंबदलं ५।२२ भूभाबिंबदलं १४।५ अनयोरंतरं ८।४२ युतेनं २।५० सहि
तं ११।२२ दशाच्छेन्न ११।२० खग्रासेन ५।४२ गणितं ६ ४६।० उदंतावारहृयपष्ठाप्तसव
र्णितं २२५६००० ग्रासमलं २५।२२ उदंसपरंशेन ३।१४ होनं ११।१० चंद्रबिंबे
न ११।२ भक्तं फलं च्छादिकादिकंमर्दं ।।५४ अथस्पर्शमोक्षस्थितिमर्द्धानयनमा
ह ग्रासात् हीने ग्रोग्रभक्तांशसमैः पलैः साहित्या स्थितिर्विरहिता सहिता कथा
ज्ञात क्रनेवागावितरथाभ्यधिके स्थितीलः स्पर्शांतिमे क्रमगते च तथैव मर्दे
खगोर्यभक्तांशास्तेहि गणिताः कार्याः तत्तलैः पलैः सर्वाक्रा हि साहित्ये
मर्थैः स्थितिर्विरहिता सहिता कार्या ॥ कस्मिन्नाति अर्कपज्ञात ऊनेत्वगोस ५

त्रिद्वादशराशिभ्यः षड्राशिभ्यः ऊनेव्यगौ सन्तौ स्पर्शः अधिके उन्नतव्याव्यमध्याका
र्यंसहिताशरहितावेतिक्रमगतेतेस्पर्शोतिमेस्पर्शमोतुन्नेस्थितोस्तः तथैवस्थि
तिवत्मर्दैमाध्येत्र्यर्केषड्रानऊनेव्यगाविस्पर्शचतुर्दशांशाऊनाधिकाज्ञेया
तद्यथा विराह्वर्कस्यएकादशराशयः षोडशांशामारभ्यस्पन्यराशिपाद्यवयवप
र्यंतेसद्वादशराशिभ्यऊनोज्ञेयः स्पर्शोराशिः एकविकलामारभ्यचतुर्दशांशा
पर्यंतेसद्वादशाधिकोज्ञेयः एवंविराह्वर्कस्यपंचराशिषोडशांशामारभ्यषड्रा
शि९।०।०।० पर्यंतेसषड्राहृनोज्ञेयः षड्राशिमारभ्य०।०।० चतुर्दशांशापर्यं
तेसषड्रादधिकोज्ञेयः॥ उदाहरणं॥ चारिकादिकास्थितिः ४।३९ व्यगुभजांशा
१।२८।४८ युग्मा २ हनाः ३ विराह्वर्कस्यद्वादशराशिभ्योऽधिकत्वात्सहिताज्ञा
तास्पर्शस्थितिः ४।२२ विरहिताज्ञानामोक्षस्थितिः ४।३३ मर्दं १।५४ युग्माहते

ग्र.
९
6

वेशभेज्ञांशासमैः पलैः २ सहितं ज्ञातं स्पर्शमर्दं ॥५७॥ रहितं ज्ञातं मोक्षमर्दं ॥५८॥ अ
थ मध्यग्रहणात्स्पर्शकालमोक्षसंमीलनोन्मीलनकालसाधनमाह । तिथिविरति
रंग्रहस्य मध्यः स च रहितः सहितो निजस्थितिभ्यां ग्रहणस्य खविरामयोस्तौ का
लौ विति पिहितापिहिते स्वमर्दकाभ्यां ॥ तिथेर्गणितागतायाः विरतिरंतः
ग्रहस्य ग्रहणस्य मध्यः मध्यग्रहणकालो भवति ॥ यः आगतो ग्रासः तस्य
मनेयत्नेन मध्यग्रहणस्य मध्यग्रहणकालो निजस्थितिभ्यां स्पर्शमोक्षस्थिती
भ्यां रहितः सहितः स्पर्शस्थित्या रहितः मोक्षस्थित्या सहितः ग्रहणस्य खविराम
योः ग्रहणस्य खे स्पर्शः विरामो मोक्षः तयोः कालौ समयौ स्तः स्पर्शो ग्रासस्पर्शा
रंभः मोक्षो ग्रासाभावः इति अनेन प्रकारेण मर्दकाभ्यां पिहितापिहिते स्तः म ९
ध्यग्रहणकालः स्पर्शमोक्षमर्दाभ्यां रहितः सहितः क्रमेण पिहितापिहिते स्तः

संमीलनोन्मीलने स्तः इत्यर्थः संमीलनं सर्वे विंबग्रासः खग्रासार्थे उन्मीलनं विं
बोन्मुक्तिः प्रारंभकाल इत्यर्थः उदाहरणम्॥ तिथिविरतिः ग्रहणमध्यः ४०।५८
स्पर्शस्थित्या ४।३९ रहितो जातः स्पर्शकालः ३६।१९ मोक्षस्थित्या ४।२२ युक्तो जा
तो मोक्षकालः ४५।२० स्थितिर्विरतिः ४०।५८ स्पर्शमर्दैन १।५० रहितो जातः संमी
लनकालः ३९।०८ मोक्षमर्दैन १।५१ सहितो जातः उन्मीलनकालः ४२।४९ अथेष्ट
ग्रासानयनमाह पिहितहृतेष्टस्थितिविहृतेनतत्सचरणम्भूः।।१५ पूर्णग्रसनमभी
ष्टपिहितेन ग्रासेन हृतं गुणितं यत इष्टं चोरिकात्मकं तत्स्थितेर्ग्रासस्त्वं नये।
ष्टं कल्पितं तत्स्थित्या विहृते कार्ये चेत्स्पर्शकालीनमिष्टं तदा स्पर्शस्थित्या भाज्यं
मोक्षकालीनमिष्टं चेत्तदा मोक्षस्थित्या भाज्यमिति तत्फलं संचरणम्भवात्पाद
रूपेण ।।१५ पूर्णग्रभीष्टग्रसनं इष्टग्रासो भवति स्पर्शादेर्यदिष्टं तत्स्पर्शे इ

ग्रं० मोक्षात् भागादिकं मोक्षे इष्टमितिशेषं उदाहरणम् स्पर्शानन्तरं कलितमिष्टं घटि
८ काद्वयं २ ग्रासेन १६।४८ गुणिते ३३।३६ स्पर्शस्थित्या ४।२१ विहृते ७।४२ सवर
7 णम् ।।१५ युक्तं जातमभीष्टग्रासमानं ८।२८ अथ वलनसाधनमाह त्रिभयुक्तोन
रविः स्वविषुवद्देशवलनलवाख्यस्ततः चरखण्डैः नतांशैरुडुमितैर्वलनं भवेत्स्वरवि
दिक्क्रमयमध्यनतात्स्वयनम् ।। स्वविषुवद्देशे त्रिभयुक्तोनरविः कार्यः सूर्यग्रहे ।
वित्रिभयुक्तः कार्यः चन्द्रग्रहणे रविर्वित्रिभोनः कार्यः स चायनवलनवाख्यः अयनां
शोपेतः कार्यः ततः अस्मात् नतांशैरुडुमितैः दलैः खेडकैः चरसाधनोक्तवत्साध्यं
तत्र अयनवलनं भवेत् तत्स्वरविदिक् त्रिभयुक्तोनः साधितो यस्मिन् गोले
स्थितं हि गोलसंस्थैः उदाहरणं ।। रविः ८।०।१२।१६ चन्द्रग्रहणस्य विद्यमानत्वात् त्रि
भोनः ५।०।१२।१६ अयनांशाः १८।१८ युक्तः ५।१८।३०।१६ अस्य भुजः ०।११।२६।५४ ८

भुजेनाशिस्यानेष्टमस्ति अतोनगाशैरेउस्मिन्नेवंविदिकेनप्राप्तांशेषं ।।११।२९।५४ भो
गखंडकेन १ गुणिते ८०।२९।१८ त्रिंशद्भक्ते फले २।४० अनेन युक्तो गतखंडयो
गे जातं वलनं ३।४० त्रिभोनसायनरवेरुत्तरगोलस्थत्वादुत्तरं अयानंतर्यं॥ अ
थाक्षितीयं वलनं तत्संस्कृतिनिरक्षोष्णदृ विषयवलनमग्रहादितउक्तवद्वलनम
क्षहतं पलभाहृते उदगयनाग्रेदृश्वैपरेक्रमाद्रसहृतो भयसंस्कृतिरन्वयः॥
तत्र मध्यकालीननतसाधनं यथा पर्वांतकालीनवदत्र मध्ये पर्वांतकालीनग्र
हः शोध्यः एवं स्पष्टः विधुः कार्यः तस्य भुजांशाः कार्याः अस्मान्नेशाः निघ्नाः शा
केरैत्यादिना शरः साध्यः वक्ष्यमाणप्राक् त्रिभोनवर्जितात् इत्यादिना दृक्कर्म
कलाः साध्याः एवं दृक्कर्मसंस्कृतस्पष्टः कार्यः पर्वांतकालीनसूर्यात् लग्नं सा
ध्य वक्ष्यमाणग्रहस्यायाधिकारोक्तप्राक् दृष्टिकर्म खेचरेत्यादिना चंद्रस्फुट

ग्रं ८ ४

नगतकालः साध्यः स्पष्टकर्मसंस्कृताच्चंद्रात्तच्चंद्रसाध्यं च स्पमाणाजिनाभोतभाश्मा
दिनास्पष्टचंद्रकार्यं स्पष्टचरात्तदिनार्धं साध्यं तत्चंद्रस्पष्टदिनार्धं भवति श्गतदिना
र्धयोरंतगतनतकार्यं अस्योदाहरणं ॥ चंद्रः २।०।१५।१ राहुः ७।२८।३३।१९ अयु
विधुः ६।१।४८।४३ अस्य भुजांशाः १।४८।४३ शरः दक्षिणः २।५० राशित्रयरहिता
र्कः ११।०।१२।११ अस्मात्क्रांतिर्दक्षिणा ४।३५।५९ अक्षांशाः दक्षिणाः २५।२६।४२
अनयोः संस्कार्ये जाता नतांशाः दक्षिणाः ३०।२।४१ अस्मात्स्पष्टकर्मकलाः धनं ४।१८
संस्कृतचंद्रः २।०।१९।५९ दिनमानं २९।१२ पर्वांतकालः ४०।४८ सूर्यास्तात्तनघ
टिकाः १४।३६ पर्वांतकालीनः सूर्यः ८।०।११।१९ भोग्यकालः ११६ लग्नं ४।१८।१४।१९
स्पष्टकर्मसंस्कृतचंद्रस्य भोग्यकालः ११५ लग्नस्य भुक्तकालः ७१ अनयोर्योगः १८६ कर्के
३४३ सिंहे ३४५ तयोर्भोग्युक्तः ८७५ षष्टिभक्तः १४।३५ नवभिः ९ पलैः रहितः जात

स्पंष्टोदयाच्चंद्रस्य दिनगतकालः १४।२९ इष्टकर्मसंस्कृतचंद्राच्चरसंस्कृतं घटिकाद्यं ५
५४ अंगुलमयः शरः २।५० अस्य लंभा ५।४५ गुणः ४।१९ भिन्ना ४४ मः फलं पलात्मकं
दक्षिणं ०।४० शरस्य दक्षिणत्वात् अनेन संस्कृताश्चरघटिकाः जाताः स्पष्टाश्च
रघटिकाः जाताः स्पष्टाश्चरघटिकाः उत्तराः २।५२।२० आभिः पंचदशघटिकाः
युक्ताः जातं चंद्रस्य दिनार्धं १८।५२ अत्र कर्मणोऽस्पष्टत्वात् स्वल्पांतरत्वाच्च यस्य स्पष्टस्य
शराश्चर्धं तदेव चंद्रस्य दिनार्धमिति ज्ञेयं ॥ इष्टं चंद्रस्य दिनगतकालीनं १४।२९ शोधि
ते जातं पूर्वनतं ४।२५ युगतं दिनार्धात् न्यूनं तदा पूर्वेन नतं विपरीतशोधने पश्चि
मनतं भवति अयं चंद्रग्रहणे पर्वांतकालीननतसाधने मुख्यः प्रकारः ॥ अ
थवा सूर्योस्तास्पर्वांतकालसूर्यस्य राशिद्विदलयोरंतरं कार्यं उन्नतं भवति यस्य
येस्य राशिद्विदलं तदेव चंद्रस्य दिनार्धे उन्नतं दिनार्धात् उपरि राश्यर्धपर्यंतं पूर्वं नाम

ग्र. ८ ९

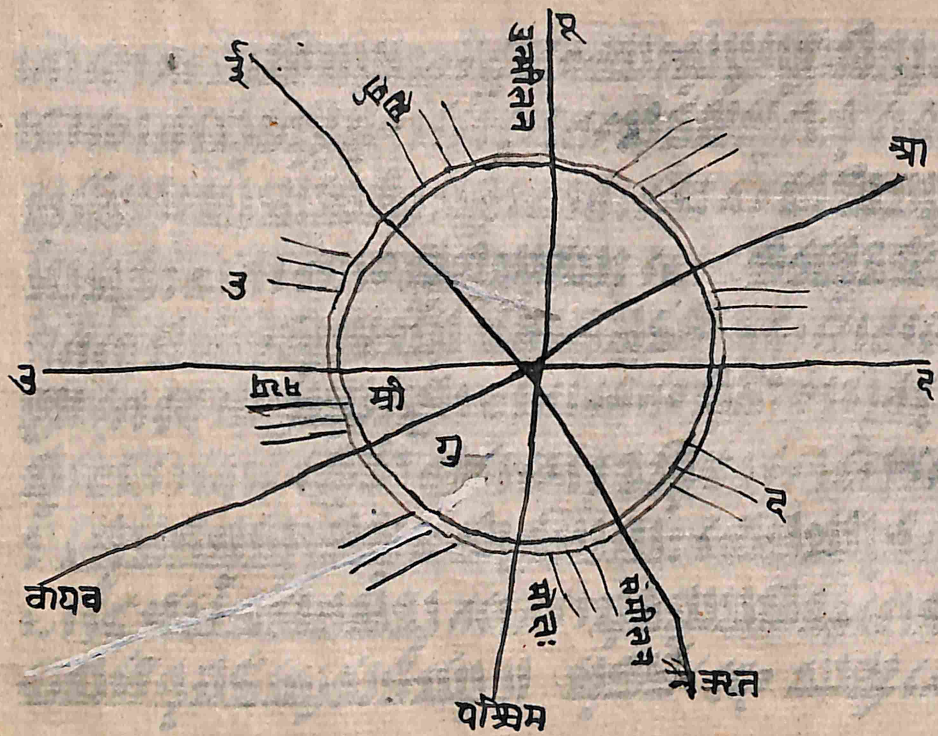
योऽपरिदिनार्धपर्यंतं पश्चिमं स्फुटं पूर्वपश्चिमलक्षणं सूर्यग्रहणे विपरीतं ज्ञेयं
उक्तंच ॥ अथ स्फुटलाडाचिदलावसाने यावत्कपालं कथयंति एवं नतोऽदिनार्धे
नम एवं स्मिं दोर्भा नोर्भवेतां ग्रहणे मध्याने एवं जाते मध्यमनते २।२८ स्फुटं विष
ये भक्तं फलं राशयः ० शेषं २।२८ त्रिंशद्गुणं अथः षष्टिभक्तं फलेनोर्धं पुनं ज्यात
२।२० पुनर्विषये ५ भक्तं फलं भागाः ४ शेषं २।२० षष्टिगुणं पंचभिभक्तं फल
कलाः ४२ शेषं षष्टिगुणं विषये भक्तं फलं विकलाः ० एवं जाते स्फुटादि० । ४ ।
४।१० अतः उक्तवत् भुजं तं सखेचरार्धयोगाश्मादिना नगाश्वेन्दुमिते स्वरदले
वेलनं कार्यं अत्रायनांशसंस्कारो नास्ति ननपलभाहतनपलैः पंचभिर्हतं नता
हृलनं उदक् अपाक् भवति कस्मिन् सतिक्रमात् एवं परेण नते सति एवं नतेऽत
रं वलनं पश्चिमनते दक्षिणां स्मादिमध्ये उभयोर्वलनयोः संस्कृतिः समदिशि ८

योगोभिन्नदिशिअंतरं संस्कृतिरसहृत्नाषड्भक्ता अंत्यज्यः वलनांत्यज्यः स्फुः मध्या
न्नतात्विषयलब्धग्रहृतादि०।१४।४३।० अस्माद्वलनं ३।२५।४८ पलभया ५।४५
गुणितं १९।४३ पंचभक्तं जातं वलनं उत्तरं ३।५६ पूर्वेनतस्यविद्यमानत्वात् पूर्वो
नीतवलनमुत्तरं २।४० उभयोः संस्कृतिः ६।३६ रसभक्ताजातावलनांत्यज्यः उ
त्तराः ५।६ अथयस्तोदितेग्रस्तास्ते वलनसाधनार्थं नतज्ञानमाह स्पर्शादिकंप
दिवियोर्दिवसस्यशेषेयातेथवाप्युदलतद्धिवं रवेस्त गतेस्तहृनितं विशाषाक
लेकं मात्स्यात्याकपश्चिमनतमिदं वलनप्रसिद्धौ॥ दिवसस्यशेषवियोः स्पर्शा
दिकंयदिस्यात् अथवादिवसस्ययातेगतेसति अदिशद्धानमथग्रदणामोते
दिवसस्यशेषग्रस्तः चेद्रः उदेतिप्रातः ग्रस्तोस्तमेति यतद्घटीभिः दिवसस्यशेष
गतेवास्पर्शादिकंतदायुदलतद्धिवंकार्यंयुदलेसर्यस्पर्शादिनार्धेनतनत्घटिका

दिकं तयोरंतरं कार्यमित्यर्थः प्राक्पश्चिमनतं स्यात् दिनशेषे प्राग्गतं गते पश्चि
मनतमिति रवेस्तु रात्रिशेषे गते वा स्पर्शादिकं भवति रात्रेः शेषे गते वा यावता
घटिकाद्येनावयवेन स्पर्शाद्यं तावता उन्नतं निशाशकलेरात्र्यर्धे तद्धीनं च प्राक्प
रनतं स्यात् वलनस्पष्टसिद्ध्यै वलनसाधनायेत्यर्थः एतल्लक्षणाव्यतिरिक्ते स्पर्शा
दिके तदा यानः पोषः प्राक् इति नतं कार्यमित्यर्थः ॥ अथाक्षदृक्कर्मवरणाना
द् मानैकार्धहतात् षष्ट्युपहितान्मूलेन दाशांशत्रयः खखाङ्गसदलैक ॥२०
पुष्करादिताः खखाङ्गजांशांत्रयः सव्यासव्यमुपागदृग्वलनजाः शास्त्रोक्तदर्याद्ध
राशाद्याः स्यादिदमव्यमस्तिदिशि लवगासोऽथवाशेषकं ॥ खषड्९०ज्ञोपहिताष्ठ
हिंशाततत्र्यासान्मानैकार्धेन हृतात् तस्मात्मूलेन तनसखखाङ्गसमांशांत्रयः दि
गंत्रयः स्वः ॥ अथ खखाङ्गचेन दातन्मदलैकपुक्तमार्धहृत ॥२० पुक्त खखाङ्गा ॥ १०

न्नाशांत्रयोगदिताउन्नाउति उदाहरणम् ग्रासः १९।४८ षष्टिगुणितः १०७८ मा
नैकखंडेन ११।२८ भक्तं फलं ५।।२० ग्रासमलं जातः छन्नांत्रयः ०।६ खछन्नं ५।४८
मंडलैक १।२० युक्तं जाताः खग्रासांशत्रयः ०।११ अथ मध्यग्रहणादिकज्ञानं श्लोका
र्धेनाह ॥ मध्यामध्यमिति ॥ रश्मिवृन्तकार्येनदिवांकिजेतरशाराशायाः शरदिशः
अपाक् उदक्वलनज्ञाशांत्रान् मध्यामध्यपदद्यात् रश्मिपकैकविदिक्मध्येचला
रौत्रयः तेयाः वलनज्ञांशांत्रयो अपाक्दक्षिणाश्चेन्नदाशारदिशः सकाशात् म
ध्यामध्यक्रमेणदेयाः उदक्उत्तराश्चेन्नदाशारदिशः अमध्ये अपमध्येदेयः नत्रवि
हुकार्येनचदिशि मध्यः मध्यग्रहणंस्यात् अमदिशि मध्यग्रहणांशं संम्रखामदिशि
खग्रासः वाशेषग्रहणशेषं अथस्पर्शमोक्षसंमीलनोन्मीलनादिकज्ञानमाह
मध्यछन्नांशांत्रिभिः भाक्तयश्चादिंदोर्ध्वलंतस्पर्शगोः स्पर्शमोक्षौ खग्रासा०००००

प्र. तवेब्छत्रपाटैः परेप्राकृदत्तैरिंद्रो मीलनोन्मीलनेसक्तः ॥ मध्यान्हमध्यग्रहणादिशः प्रा
११ कृपश्चात्तद्दत्तैः छत्राशाद्विभिः रदोः स्पर्शमोतौसक्तः मध्यग्रहणात्तप्राकृश्चैवदत्तैः
॥ मोत्तरमर्थैः उत्सगोः सूर्यस्याब्दस्तेविपरीतेप्राकृदत्तेषु छत्राद्विषु मोक्तः पश्चाद
तेषु स्पर्शान्तरमर्थैः एवग्रस्ताहिति यदिशिएवग्रासः तदिशः सकाशात् परेप्राक
दत्तैः एवछत्रपाटैरिंद्रोः मीलनोन्मीलनाविसक्तः एवग्रासास्पश्चाद्दत्तैः संमीलनेप्र
वेदत्तैः उन्मीलने यस्माद्रवेः विपरीते पूर्वेदत्तैः संमीलनेपश्चादुन्मीलने यथा
चार्येणनोक्तः सूर्यग्रहे एवग्रासः कदाचिद्भविष्यतीति नयायंपरिलेखः ॥
इतिश्रीग्रहलाघवेचंद्रपर्वाधिकारः पंचमः ॥०॥

भूदेसशकोनतिथि थि: धमिनेचयिस्से
गाहो: सहस्र किरणा स्थ वाशशांके सं
जायतेग्रह णमध्ये त यानिशायामं
नेतिथि: सवि तरो थथिनायकस्य।

गाहकोग्रसमंडलेपावत्कालंतिष्ट
तिसस्थितिकाल: तस्य थैस्थितये।।

ग्र. अथ सूर्यग्रहणोदाहरणं ॥ संवत् १६८० शाके १५४५ मार्गशीर्षकृष्ण ३० बुधे घटी
१२ २२।१९ मूलनक्षत्रघटी ५२।५२ गंडयोगघटी २२।४५ अस्मिन्दिने सूर्यपर्वविलोक
12 नार्थमहर्गणः चक्रं ८ अधिमासाः १ अवमानि ५ अहर्गणः १००५ प्रातर्मध्यमः सू
र्यः ८।५।२१।२५ चंद्रः ८।१।१०।२३ उच्चं ८।१०।१०।२२ राहुः २।११।४२।५४ आभिः घटी।
भिः २२।१९ चालितो रविः ८।५।५५।५० चंद्रः ८।३।५६।२४ उच्चं ८।१०।२८।४१ राहुः २।११।
४१।१४ अथ स्पष्टीकरणं तत्र रवेर्मंदकेंद्रं ९।११।८।१० मंदफलं ऋणं ०।१०।५० संस्कृ
तो रविः ८।५।२४।१० अयनांशाः १८।८ चरखंडकानि ५०।४६।१९ चरं धनं १२ अनेन
संस्कृतः जातः स्पष्टो रविः ८।५।२५।५० स्पष्टा गतिः ६१।११ फलत्रयसंस्कृतश्चंद्रः ८
।४३।१०।५२ मंदकेंद्रं ०।२३।१०।५२ मंदफलं धनं १।१९।४९ संस्कृतः जातः स्पष्टश्चंद्रः ८
।५।१०।४२ स्पष्टा गतिः ७२९।२० आभ्यां तिथिघटी ०।२८ चालितो जातः पर्वांतका १२

लीनः सूर्यः ८।५।२६।२५ चंद्रः ८।५।२९।२७ राहुः २।११।४।१८ विराहुर्कः ५।२२।४५।१ अथ
लंबनसाधनं श्लोकद्वयेनाह लग्नं दर्शान्ते त्रिभोनं स्पष्टकं स्वं तत्क्रांत्या संस्कृतोन्नतोन
तांशाः तद्विद्धं २२ शोवर्गितस्य हृत्कोट्योः योसौ घनः २ एवं जित्वास्तघनः सः सार्को हारः
स्यात्त्रिभोनोदयार्के विश्लेषांशाः स्युः १० शहीनत्रिशक्त्याः ४ हाराप्ताः स्याल्लंबनं नाडि।
काद्यं तिथ्यां स्वर्णं विचित्रिभे कोप्यधिकोने २॥ दर्शान्ते लग्नं साध्यं तत्र एवं भौमपकालः ७२८।
शान्तः १।१४ लग्नं ११।२।४५।१७ राशित्रयरहिते ८।२।४५।१७ उदितोद्धृत्यं ८।२।४५।१७ अस्यस्फुः
एवं ज्ञानीयाहिनाक्रांतिर्दक्षिणा २२।२८।१७ अक्षांशाः दक्षिणाः २५।२९।४२ अनयोरेक
दिक्त्वाद्योगः ज्ञातानतांशाः तेषां दिक्त्वं तद्वशेष्यधिकस्यैव योगे स्वेव नतांशा दक्षिणाः ४८
३।५९ एषां द्विद्धिंशः २२ शः २।१२।५१ वर्गितः ४।५८ अयं द्वाभ्यामधिकः अतो हिस्थः ४।५८
द्वाभ्यामतः २।५८ अर्धितः १।२९ अनेन घृतको हिस्थः ६।२७ सार्कोज्ञातो हारः १८।२७ वर्गोस्य

ग्र॰ तद्धाभ्यामूनः तदा सवर्गः साकौ हारः स्यात् त्रिभोनलग्नं ८।२।४९।१७ अर्कः ८।५।२९।२५
११ अनयोर्विश्लेषः ०।२।४०।८ अत्र त्रिभोनलग्नार्कयोरन्तरं यथा राशित्रयाल्पं भवति तथा
13 कार्यं अनयोर्मध्ये यः शोध्यते स मूनो ज्ञेयः अन्यः अधिक इत्यर्थः सिद्धं उदाहरणान्तरा
नार्थमङ्कं अत्र कल्पितं त्रिभोनलग्नं ११ अर्कः १ अनयोरन्तरं २ अस्मात् लंबनं क्षणं ज्ञे।
यं अर्कतः त्रिभोनलग्नस्योनत्वात् अस्यांशाः २।४०।८ एषां दशमांशाः ०।१६। शक्राः
१४ दशमांशेन हीनः १२।४४ एते दशमांशेनैव गुणिताः २।१९ हारेण १०।२७ भक्ताः।
फलं घटिकाद्यं लंबनं क्षणं ०।११ वित्रिभस्यार्कादूनत्वात् तत्तिथ्यान्तिथिघटिकासु
स्वर्णं कार्यं कस्मिन् सति वित्रिभेऽर्काधिकोने सति त्रिभोनलग्नेऽर्काधिके स्वधनं कार्यं
हीने ऋणं कार्यमित्यर्थः तस्मिन् तिथ्यन्ते मध्यग्रहणं भवतीति लंबनसंस्कृततिथि।
थ्यन्तः १२।५२ अथ वागोले लंबनसंस्कारमाह॥ त्रिकु ११ नित्रिविलंबनेकलास्तसदि १

नोनस्त्रिंशिवनखगुः शरौतः अथषक्षणलेवनंलवास्तैर्गुणः पृथक् विविभतः ९
नेनेनोशाः ३॥ विलेवने०।१२ अयोदशगुणेज्ञातेकलाद्ये २।२२ खगुः ५।२२।४५।०
घ्रुविलेवनस्मतियोक्षणत्वाख्गावपिक्षणेलेवनसंस्कृतोख्यगुः ५।२२।४२।४४
अथभज्ञांशाः ८।१०।१९ अस्मानैशाविघ्नाशमादिनाज्ञातःशरः ८।५२ विराहूर्कसो
तरगोलस्थत्वाउत्तरः लेवने०।११ षड्गुणेज्ञातेलवाद्ये ११८।० पृथक् संशोधेभानल
ग्रे ८।२।४९।१० लेवनस्पक्षणत्वाल्लवाद्येनहीने ८।१।४०।१० अस्पष्टांनिर्दैवितिणा।
२२।२४।२५। अतोंशाः संस्कृतात्ज्ञातानतांशाः दतिणाः ४१।१।१० अथनतिसा
धनमाह दशा १० हतनतनतभागोनादत्ताष्टेंदव १८ स्वहृदितमध्युतिलिप्ताः षड्दिंद्रिं
गमास्तएव स्वदिंगितिनतिवेनसंस्कृतः सौम्यलादिः स्फुटशरस्तोत्रस्पातिस्फु
निस्फुटशरर्दै ॥४॥ नतभागाः ४९।१।१० दशभक्ताः फलं ४।५४ महेंदवः १८ दश

ग्र. भक्तफलेनहीनाः ३।९ एतेदशाभक्तफलेनैवगुणिताःजाताःकलाः ६५।११ एताः
१५ पृथक्स्थाः ६५।११ तद्दिनस्पष्टलिप्तैः षड्भिरूनएवस्यामानयध्या। इतिलिप्ताभिःस
14 हितैःषड्भिर्भागैरिति दशाहतनतभागोनाद्दिनार्द्धेदवः इत्यादिनाकलादियत्फ।
लंतत्सप्तदशाकलामध्येऽहिनेकार्यंनस्पष्टमितिदोषष्टाद्येकोयाग्रः यदाक।
लात्मकफलेषष्ट्यधिकं तदाषष्टिभक्तंभागात्मकंकार्यंनतभागस्थानेशोध्यं
अनेनयेरहितास्तेभाज्याःफलेस्वदिकनतांशादिकंअंगुलाद्यानतिःस्यात्एतत्स
स्कृतौगुलादिशरःस्फुटःस्यात् अमतःस्फुटदशाराद्यक्रवतस्थितिच्छन्नादिकंकार्यं
कलात्मकेफले ६५।११ अनेनएते ९।१९ रहिताः ५।२३।४९ अनेनपृथक्स्था ६५।११
भक्ताःफलमंगुलाद्यानतिर्दत्ता ३।१९ नतांशानांदत्तात्वात्तस्याःसंस्कृ
तौगुलादिःशरःजातःस्पष्टोशरोदत्ताः २।२५ गतिर्हिन्नेत्यादिनारविविंबं १।१८ १५

चंद्रबिंबं ०।३१।४१ मानैक्यखंडं १०।१९ ग्रासः ८।१४ अथ स्थित्यानयनं मानैक्यखंडं १०।
१९ ग्रुणा ९।२४ सहितं १९।५२ दशाघ्नं १९८।४० ग्रासेन ८।१४ गुणितं १०२१।५४ इदं वा
रहुपषस्यामवर्गितं १०२१९४४० अस्य मूलं ३२।१९ इदं पृथक् ३२।१९ अस्य रसांशेन ५।
२२ पृथक्स्थं हीनं २६।५२ चंद्रबिंबेन ०।३१।४१ भक्तं फलं ज्ञाता घटिकादिका स्थितिः
२।५४ अथ स्पर्शमोक्षकालज्ञानमाह स्थितिरसहतिरंशाविबिंभं तैः पृथक्स्थ
रहितमाभ्यां लब्धनेयेन ताभ्यां स्थितिविरहितयुक्तः संस्कृतो मध्यस्पर्शः क्रमतस्त्रद्द
भवेतां स्पर्शमोक्षास्त्रकालौ ५ स्थिति २।५४ रसहतिर्जाताः अंशाः १८।२४ विबि
भं ०।३१।४१।१० पृथक्स्थं ०।३१।४१।१० एकत्रांशैः रहितं ०।१३।१७।१० अपरत्र सहितं
०।५०।५।१० स्पर्शसाध्यमाने रहितं मोक्षे सहितं स्पर्शमोक्षेते विबिंभे भवतः अन
नेन प्रकारेण विबिंभस्य गणितागतनिष्पन्नात् मध्यस्थितिन स्फुटघटिकाभिः स

ग्र० र्शमोक्षकालीनकरणार्थंचालनमङ्कैरदंस्पष्टमन्त्याङ्कं परंतुकिंचित्स्थूलंभवति
१५ अथसूक्ष्मोपायः तिथ्यंतकालीनसूर्यस्पष्टस्थितिनक्षत्रघटिकाभिः गतगम्यचालनेनद
15 त्वास्पर्शमोक्षकालीनसूर्यः कार्यः स्पर्शचालनेनरहितेरहितेकार्यंमोक्षेसहितमि
ति एवंमध्यदर्शांतः एकत्रस्थितिघटिकाभिः रहितः कार्यः अत्रस्पर्शकालोभव।
ति अपरत्रयुक्तः कार्यः तत्रमोक्षकालोभवति ताभ्यांलग्नसाधनं तत्रत्रिभोनका।
र्यंस्पर्शमोक्षयोर्वित्रिभेभवतः आभ्यांलंबनेकार्येतत्रप्रथमेरहितात् लंबनेसा।
धितेवित्रिभे ०।१९।२२।१७ अस्पष्टक्रांतिर्दक्षिणा ११।२४।३९ अतांशोःसंस्कृताज्ञाता
नतांशाः दक्षिणाः ४९।५१।११ अस्पष्टदृग्वंशाः २।० वर्गितः ४।२८ पृथक् ४।२८ घनः ४
२८ अर्धितः १।४ एतद्युक्तः पृथक्स्थः ५।४२ सार्कः जातोहारः ७।४२ पर्वांतकालीनः
सूर्यः ०।५।२९।२५ गतिः ६१।१५ स्थितिघटिकाभिः २।४४ चालितः जातः स्पर्शकालीनः १५

सूर्यः ०।५।२२।३८ स्पर्शकालीनं त्रिभोनलग्नं ०।१९।२२।१० त्रिभोनोदयार्कविश्लेषः ०
१६।१।२१ अस्यांशाः १६।१।२१ अस्य दशांशाः १।५४ अनेन हीनाः शङ्काः ११।१९ पतेत्
शांशेनैव गुणिताः २२।५६ हारेण ७।४२ भक्ताः लब्धं नाडिकाद्यं लंबनं स्पर्शे ।
१० अथ मोक्षकालीनलंबनं साध्यते तत्रांशैः सहितं त्रिभं ८।१६।१०।१० अस्य क्रा
न्तिर्दक्षिणा २३।२४।२८ अक्षांशैः संस्कृता जाता नतांशाः दक्षिणा ४६।१६।१० अस्य
द्विघ्नांशाः ३।१४ वर्गितः ४।५६ दृष्टक ४।५६ घ्नः ५।५६ अर्धितः २।२६ पतद्धृक्कः
दृष्टकर्णः ९।१८ सार्कज्ञातो हारः ९।२८ मोक्षकालीनः सूर्यः ०।५।३६।१२ मो
क्षकालीनं त्रिभोनलग्नं ८।१६।१०।१० त्रिभोनोदयार्कविश्लेषः ०।१।४।१५ अस्यां
शाः १६।४।१५ अस्य दशमांशाः १।२२ अनेन हीनः खशाङ्काः १०।१५ हारेण भक्ताः लब्धं
घटिकाद्यं लंबनं मोक्षे ०।५९ मध्यस्थितिविरहितं स्पर्शमध्यदर्शः ताभ्यां लंबना ।

प्र॰ ग्रांसंस्कृतः स्पर्शग्रासः कालो स्तः मध्यस्थितिमारहितो मध्यदर्शान्तः स्पर्शलंबनेन
१९ संस्कृतः स्पर्शकालः स्यात् मध्यस्थित्यायुतो मध्यदर्शान्तो मोक्षलंबनेन संस्कृतो
16 मोक्षकालः स्यात् एवं मध्यलंबनसंस्कृतो दर्शान्तो मध्यग्रहणकालो ज्ञेयः एवं
क्रमपि वृद्धिमता ज्ञायते मध्यदर्शः २२।५८ स्थित्या २।५५ विरहितः १०।३० स्पर्श
लंबनेन १।१० संस्कृतो जातः स्पर्शकालः २१।११ मध्यदर्शः २२।५८ स्थितियुक्तः २५।
५० मोक्षलंबनेन ०।५९ संस्कृतो जातो मोक्षकालः २६।४८ अथ मर्दोन्मीलनसा
धनं पर्वानांते ग्रासत्वं वर्णितानेचाह मर्दो देवं मीलनोन्मीलने स्तो ग्रासो नादे
शेषांगुलात्मा रवीन्दोः ग्रस्तः कृष्णः पिंगलो ल्पार्धे हरितो ग्रस्तस्वाङ्गोर्के ग्रस्तः कृष्णः
सदैव ॥ एवं सर्वोक्तप्रकारेण मर्दोन्मीलनोन्मीलने स्तः एतद्वक्ष्ये भवति मर्द
स्पर्शतः शेषाः स्युः तेः पृथक् स्थित्यर्धविमर्दं संमीलने साध्यमाने रहिते उन्मील १९

नेसद्दितं ग्रासाभ्यामवक्तवज्ञवनेकार्यै मर्दे रदितपुक्तोमध्यदर्शैः ग्रासाभ्यां लंबनाभ्यां सं
स्कृतः संमीलनोन्मीलनेस्तः रवींदोः रंगुलाद्यो ग्रासोयदागच्छतितदा ग्रादेशपः
चंद्रस्य ग्रहणो चंद्रोस्तार्थं मर्दे ग्रस्तः सन् धूम्रः कृष्णः पिंगलः स्यात् ग्रसस्य स्तोधू।
म्रवर्णः अर्धग्रस्तः कृष्णवर्णः सर्वग्रासोपिंगलः स्यात् अर्कः सदैव ग्रस्तादि।
ग्रासेषु कृष्णवर्ण एव अथेष्टग्रासानयनमाह इष्टहिन्नं छन्नस्य स्पर्शाभ्यां।
तर्नाऽशैभक्तम् रूपाद्यैनोपेतविंशाद्दिष्टकालेऽर्कस्य ग्रासः॥ इष्टहिन्न २ छन्ने
८।४ गुणं १९।१८ स्पर्शकाल ४।१२ मोक्षकालयो १९।४४ रंतरघटिकाभिः ७।४१
भक्तं फल २।५।१० रूपार्धेन विंशाद्दंगुलैर्युक्तं २।२५ इष्टकालेर्कस्य ग्रासं विघात्
शेषं वलनपरिलेखकादिकं पूर्ववत्कार्यमिति॥ लंबनसंस्कृततिथ्यंतः १२।५२
कालीनारविः ८।५।२९।१४ विमपुक्तः ११।५।२६।२४ अयनलवाद्यः ११।२४।२४

ग्र. १४ इतःश्चरखंडलैर्नागशरैंदुमितैरित्यादिना वलनं हरितगं ।१।२० मध्यग्रहणकालः
१० २२।५२ दिनार्धं ३३।२ यातः शेषघ्नाक्षपरतोन्नतः स्यादित्यादिना ज्ञातेन नतं पूर्वं ०।१०
17 विषयलव्यग्रहादि ०।२।०।१० अस्मान्नागशरैंदुमितैरित्यादिना ज्ञातेन वलनं ०।१४
पलभयागुणिते ।१।२० पंचभक्तं जातं वलनमन्नं ०।१६ पूर्वनतत्वादुभयोः सं
स्कृतिः ।१।१४ रसभक्ता जाता वलनांगुलयः दक्षिणाः ०।१२ ग्रासः ८।१४ षष्टिगुणि
तः ४९४ मानैक्यार्धेन १०।२८ भक्तः फलं ४७।१४ अस्य मूलं जाताः स्वांगु
यः ८।४८ तथा ग्रंथपरिलेखः शरांकविशिखासागुणितं पुनरेव सवर्णितं चेद्धमा
न सवर्णेन भक्तं विस्वा च लभ्यते इति सूर्यग्रहणोदाहरणं ॥ इति ग्रहलाघवे
श्रीसिद्धांतरहस्ये सूर्यपर्वाधिकारः षष्ठः ॥

१८